

УДК: 327.56:061.1EU

Biblid 1451-3188, 25 (2026)

Год XXV, бр. 94-95, стр. 173–196

Изворни научни рад

Рад примљен 05. 05. 2026. године

Рад одобрен 10. 06. 2026. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iire_ez.2026.25.94_95.9

CC BY-SA 4.0

ПОЛОЖАЈ И ЗНАЧАЈ ЦИВИЛНИХ МИСИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

*Ирис БЈЕЛИЦА ВЛАЈИЋ**

Апстракт: Од оснивања до данас Европска унија (ЕУ) имала је више фаза развоја. Значајно је да је ова међународна организација прерасла у наднационалну заједницу држава које деле сличне погледе на међународну политику и безбедност. Процес стварања Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ (ЗСБП), као и у оквиру ње Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (ЗБОП), почиње од Мастрихтског уговора, а наставља се кроз уговоре о функционисању ЕУ. Коначно, процес је употпуњен усвајањем Глобалне стратегије за спољну и безбедносну политику 2016. године. Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ има своју војну и цивилну компоненту. Почев од 2003. године, прве цивилне и војне мисије ЕУ послате су у треће земље. Поред тога, сарадња са трећим земљама спроводи се кроз њихово учешће у цивилним и војним мисијама. На основу закључака Савета од 19. новембра 2018. године почиње јачање цивилног сегмента ЗБОП-а. У раду се анализира правни положај и значај цивилних мисија ЕУ. Анализа укључује проучавање решења прихваћених у примарном и секундарном законодавству, као и расправу у вези постојећих мисија ЕУ. Закључак је да су цивилне мисије користан алат који ЕУ користи за сарадњу са

* Факултет за пословне студије и право Универзитета „Унион Никола Тесла“, Београд. Е-mail: iris.bjelica.vlajic@fppsp.edu.rs ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6999-876X>

суседним земљама, као и за јачање свог присуства у међународном окружењу. Имајући у виду да се мисије успостављају на захтев државе пријема, положај особља регулише се одговарајућим споразумима (SOMA). Укључивање Републике Србије у слање цивилних представника у мисије ЕУ допринело би њеном испуњавању претприступних обавеза из Поглавља 31, али и професионализацији њеног кадра. У изради рада коришћени су историјски и компаративни метод, те метод анализе садржаја правних аката.

Кључне речи: ЗСБП, цивилне мисије, ЕУ, криза

1) УВОД

Уговор из Мастрихта 1992. године поставља спољну и безбедносну политику као један од три стуба Уније. Идеја усаглашавања ставова држава чланица о најважнијим спољнополитичким и безбедносним питањима развијана је кроз нове уговоре о функционисању (Амстердам, Ница, Лисабон), као и кроз стратегије које су након тога усвојене. „Од ЕУ се очекује способност да делује самостално, или са партнерима, сваки пут кад се појави ситуација која може представљати претњу.“¹ Цивилно управљање кризама постаје кључни стуб ЗБОП-а од 1999. године, с циљем спречавања сукоба, стабилизације и промоције одрживог мира, као део ширег одговора Уније на безбедносне изазове применом невојних средстава. Идеја је да ЕУ својим мисијама одржава мир или управља кризама смањујући њихове негативне ефекте. Задаци и делатности цивилних мисија обухватају пружање подршке стабилизацији и обнови, реформу сектора безбедности, јачање граничне контроле, као и успостављање и јачање владавине права. Државе чланице су одговорне за обезбеђивање стручних лица за попуњавање капацитета мисија, у складу са чланом 42. Уговора о ЕУ. Стручност подразумева ефикасну обуку и оперативне способности чланова мисија како би се пратио корак са променљивим претњама у свету. „Веома важан принцип који је сачувао посебност ове области политичког деловања Уније, такође је прописан чланом 24. ТЕУ, у коме се каже да „ЗСБП одликују специфична правила и процедуре“ у односу на остале политике ЕУ. Тако главну улогу за креирање спољне политике имају међувладина тела, као што су Европски савет и Савет ЕУ који одлуке у овој области доносе, по правилу, једногласно. Треба напоменути да законодавне одлуке

¹ Ирис Бјелица Влајић „Улога стратегијског предвиђања у заједничкој безбедности и одбрани ЕУ“, *Европско законодавство* бр. 83/23, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2023, стр. 169.

у овој области не постоје, и да Европски суд правде у њој такође нема надлежност. Члан 42. Уговора о ЕУ дефинише ЗБОП као интегрални део ЗСБП-а, која за циљ има да спољном деловању Уније обезбеди операционализацију, црпећи средства из цивилних и војних капацитета држава чланица. Ова оперативна рука ЗСБП-а остварује се, пре свега, кроз тзв. (проширене) „Петерсбершке задатке“, односно кроз овлашћење Уније да делује ван својих граница у циљу одржавања мира, превенције конфликта и јачања међународне безбедности у складу са Повељом УН.² За успостављање мисија и њихово функционисање задужена је Европска служба за спољне послове (*European External Action Service – EEAS*) на чијем челу је Високи представник ЕУ за спољну и безбедносну политику (*High Representative for Foreign Affairs and Security Policy – HRFASP*). Унутар ове службе формиран је 2007. године Центар за цивилно планирање и руковођење (*Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC*).³ „Водећи цивилни циљ“ (*Civilian Headline Goal*) усвојио је Европски савет 2000. године, и њим су дефинисана „приоритетна подручја деловања у кризним подручјима: полицијски задаци, јачање владавине права, јачање цивилне администрације и цивилна заштита. Касније су додате и области мониторинга (посматрачка мисија), пружање подршке специјалним представницима ЕУ и реформа сектора безбедности (полицијско-цивилни аспект).“⁴ Прва мисија ЗБОП-а била је цивилна полицијска мисија ЕУ у Босни и Херцеговини (EUPM), покренута 2003. године.

Основни орган Уније са најширим овлашћењима у области спољне политике и безбедности јесте Европски савет (ЕС), који обезбеђује неопходан подстицај даљем развоју Уније и утврђује њене основне политичке правце и приоритете. Његовим седницама присуствује и

² Урош Живковић, *Водич кроз цивилне мисије*. Београд: ISAC Fond. 2017. стр. 32.

³ Унутар *EEAS*-а управљањем кризама баве се следећи организациони делови: Директорат за управљање кризама и планирање (*Crisis Management and Planning Directorate-CMPD*), Центар за цивилно планирање и руковођење (*Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC*), Војни штаб ЕУ (*EU Military Staff – EUMS*), Директорат за безбедност и спречавања сукоба (*Security and Conflict Prevention Directorate – SECPOL*), Обавештајно-аналитички центар ЕУ (*EU Intelligence and Situation Centre – INTSEN*). У децембру 2016. године ново одељење *PRISM* (*Prevention of conflicts, Rules of Law/security sector reform, Integrated approach, Stabilisation and Mediation*) придодато је структури *EEAS* за управљање кризама.

⁴ Ненад Цветковић, Митар Ковач, *Цивилне мисије ЕУ – случај мисије EULEX Косово, Политичка ревија* 2/2023, Vol. 76, стр. 14.

Високи представник за спољну политику.⁵ „Европска служба за спољно деловање (EEAS) функционално је аутономно тело ЕУ са правним капацитетом да има улогу средишта спољнополитичког апарата Уније, подељеног на географске и функционалне целине, док њене делегације у трећим државама и међународним организацијама имају улогу дипломатске мреже.“⁶ До успостављања функције Високог представника за спољне послове, кључну улогу у овој области имала је Европска комисија. Међутим, Комисија и даље задржава утицај „у овој области, пре свега кроз економске односе са иностранством. Друга важна чињеница је да Европска комисија и даље остаје главни извршилац буџета Уније, па тако врши контролу и над трошењем новца у овој области. Значајни (финансијски) инструменти у том смислу стоје под контролом Комисије као што су претприступна помоћ, развојна помоћ, инструменти политике суседства, хуманитарна помоћ, инструмент стабилности и сл.“⁷ Финансирање цивилних мисија одређено је чланом 41. ТЕУ и одвија се из заједничких средстава Уније, за разлику од војних мисија где трошкове сноси свака учесница. Већи захтеви за мисије значајно оптерећују буџет заједничке спољне и безбедносне политике.

2) ЦИВИЛНЕ МИСИЈЕ

Процес планирања мисија у оквиру ЗБОП-а је део Процедуре управљања кризама (*Crisis Management Procedure – CMP*), чији је оквир креиран у периоду 2000–2003. године, а затим дограђиван у више наврата.⁸ У односу на идентификације криза разликују се две главне фазе планирања: редовно или претходно (*Advance Planning*) и планирање одговора на конкретну кризу (*Crisis Response Planning*).⁹ Директор *CPCC-a*

⁵ Ради повезивања и координације политика Уније из домена спољних послова Високи представник обавља и функције потпредседника Европске комисије и председавајућег Савета за спољне послове.

⁶ Урош Живковић, *Водич кроз цивилне мисије*. Београд: ISAC Fond. 2017, стр. 33.

⁷ *Ibid.*, стр. 34.

⁸ Савет је у Гетеборгу 2001. године одлучио да распореди 200 судија и тужилаца, групу стручњака у области цивилне администрације и тимове цивилне заштите до 2.000 људи; Накнадно је Главним цивилним циљем (*CHG*) из 2010. године додато још 285 стручњака за анализу сукоба, транзициону правду и дијалог, као и стварање Цивилних тимова за реаговање (*CPT*), које чини група од око 100 стручњака.

⁹ Урош Живковић, *op. cit.*, стр. 41

непосредно руководи свим цивилним операцијама и доноси одговарајуће одлуке (инструкције, директиве).¹⁰ Јединице Штаба цивилних операција подржавају Команданта цивилних операција у вршењу командовања и контроле за оперативно планирање и спровођење цивилних мисија управљања кризама.¹¹ Руковођење цивилним мисијама на терену врше шефови који се именују појединачно за сваку мисију. „На тактичком нивоу руковођење мисијама врше шефови особља по сегментима који чине одређену мисију (полиција и жандармерија; особље за примену владавине права; за успостављање цивилне администрације; итд.).“¹² Да би деловање мисије на терену било конзистентно са стратешким политичким циљевима, које утврђује Савет ЕУ, именују се специјални представници ЕУ за одређена кризна подручја. Ови специјални представници Уније нису у ланцу командовања цивилних операција, али су шефови операција у обавези да се консултују са њима о битним аспектима мисија. „У пракси, мисије ЕУ деле се на цивилне, војне или мешовите (цивилно-војне) мисије.“¹³ Од цивилних мисија треба разиковати дипломатске мисије

¹⁰ Директор цивилних операција предводи штаб седишта од приближно 110 стручњака за политику са седиштем у Бриселу. *CivOpsHQ* помаже Директору у одржавању командовања и контроле над свим цивилним мисијама. Главни задаци су да: обезбеде могућности командовања, контроле и одговорности за цивилне мисије, подрже Команданта цивилних операција у извршавању одговорности, формирају политике људских ресурса и надгледају формирање снага и избор особља за мисије, успоставе заједничке стандарде и системе за све цивилне мисије како би се обезбедила конзистентност и координација деловања.

¹¹ Штаб цивилних операција се састоји од пет секција: хоризонталне теме и концепти (*CivOpsHQ.1*), операције (*CivOpsHQ.2*), особље (*CivOpsHQ.3*), подршка (*CivOpsHQ.4*), безбедност и здравље (*CivOpsHQ.5*). Улога прве секције је да преведе политику у јасне оперативне концепте за терен и да подржи и прати њихову ефикасну имплементацију и развијање партнерстава са актерима који нису у ЕУ. Друга секција је главна контакт тачка која надгледа и управља цивилним мисијама ЕУ и задужена је за планирање и оперативно спровођење. Трећа секција подржава цивилне мисије ЕУ у привлачењу, регрутовању, чувању и управљању особљем за међународне позиције како би се испуниле мисије и мандати. Подршка је одговорна за низ услуга за цивилне мисије ЕУ, укључујући комуникационе и информационе системе, ИТ апликације и инфраструктуру, сајбер безбедност, логистику и за буџетска питања. Последњи сектор обезбеђује старање о безбедности здрављу запослених у цивилним мисијама.

¹² Урош Живковић, *op. cit.*, стр. 45.

¹³ Лисабонски уговор наводи типове задатака у оквиру мисија ЕУ: мисије које укључују заједничке операције разоружања, хуманитарне и спасилачке мисије,

(Делегације ЕУ) у трећим земљама. Наиме, члан 20. Маастрихтског споразума захтева од Делегација и дипломатских мисија држава чланица да „сарађују у осигуравању да се поштују и спроводе заједничке позиције и заједничке акције усвојене од стране Савета“. Цивилне мисије ЕУ у теорији и пракси уживају веома сличан, али не и идентичан обим привилегија и имунитета као дипломатске мисије. Док су дипломатске мисије регулисане универзалном Бечком конвенцијом о дипломатским односима из 1961. године, која је део обичајног међународног права и важи универзално, статус цивилних мисија дефинише се посебним билатералним споразумима са државом домаћином, познатим као *SOMA* (*Status of Mission Agreement*). Основна разлика у положају дипломатских представништава и цивилних мисија ЕУ је у томе што је дипломатски имунитет везан за представљање државе, док је имунитет цивилних мисија ЕУ функционалан и постоји да би се осигурало несметано обављање специфичних задатака мисије (нпр. обука полиције, надзор граница или реформа правосуђа), без политичког притиска локалних власти. Статус цивилних мисија ЕУ уређује се посебно за сваку мисију кроз *SOMA* споразуме. Иако се ови споразуми често обликују према Бечкој конвенцији како би се особљу обезбедио висок ниво заштите, они су технички уговорне природе између ЕУ и државе примаоца. „Поређење узастопних споразума о статусу које је ЕУ директно закључила открива релативно висок степен доследности међу њима, као и јасан образац у њиховој еволуцији. Пошто је заједничка сврха споразума о статусу да се доделе одређене привилегије и имунитети групи страног цивилног особља, сви *SOMA* споразуми које је закључила ЕУ баве се одређеним основним правним и практичним питањима. Конкретно, скоро сви они укључују одредбе које регулишу вршење грађанске и кривичне надлежности локалних власти над члановима мисије, као и одредбе које регулишу њихов улазак и одлазак, слободу кретања, превозна средства и комуникације на територији државе домаћина.“¹⁴ У већини *SOMA* споразума Унија захтева неповредивост просторија и архиве, имунитет од

мисије војног саветовања и подршке, мисије за превенцију конфликта и одржавање мира, војне мисије за управљање кризом, мисије за изградњу мира и операције стабилизације након конфликта. Видети: Luiza Wojnicz, “Definition and Typology of European Union Missions”, *Reality of Politics* 10(1) 2019, p. 165.

¹⁴ Sari Aurel, “Status of Forces and Status of Mission Agreements under the ESDP: The EU’s Evolving Practice Free”, *European Journal of International Law*, Volume 19, Issue 1, February 2008, p. 75.

јурисдикције и пореске олакшице. Неповредивост просторија цивилне мисије ЕУ је слична неповредивости амбасада и значи да локалне власти не смеју улазити у објекте мисије без дозволе шефа мисије. Особље обично ужива имунитет од кривичне јурисдикције државе домаћина. Међутим, код грађанске јурисдикције, цивилне мисије понекад имају ужа ограничења и имунитет се често односи само на радње извршене у оквиру службене дужности, док дипломате имају ширу заштиту. Мисије су углавном ослобођене пореза и царина на увоз опреме и добара за службену употребу. Коначно, разлика постоји и у погледу националне припадности особља мисија. Код дипломатско-конзуларних представништава особље мисије по правилу има држављанство државе слања или држављанство државе пријема за помоћно особље. У случају цивилних мисија, особље има држављанство чланица ЕУ из којих долазе, држављанство државе пријема и могу бити држављани трећих држава. Једна од главних карактеристика мировних мисија под покровитељством ЕУ јесте укључивање трећих држава односно употреба капацитета трећих држава и међународних организација док је код дипломатских мисија могуће запошљавање искључиво држављана ЕУ, односно локалног становништва као помоћног особља. „Правни основ сарадње са трећим државама и међународним организацијама данас представљају члан 37. УЕУ, односно чланови 216–218 УФЕУ, којим се дефинишу процедуре за склапање међународних уговора од стране ЕУ која, од ступања на снагу Лисабонског уговора, први пут у има могућност да делује као правни субјект. Најчешћи облик успостављања сарадње са трећим странама је билатерални уговор о успостављању оквира за учешће одређене земље у управљању кризама од стране ЕУ. Овим уговором се дефинише правни оквир, права и обавезе ЕУ и треће државе у погледу учествовања војних и цивилних капацитета дате државе у мисијама управљања кризама које предводи ЕУ.“¹⁵ Циљ који се желео постићи слањем мисија је да се помогне партнерским земљама да постигну стабилност, због чега се мандат сваке мисије прилагођава специфичним потребама земље. Посредно, тиме се побољшава безбедност у ЕУ, јер се цивилне мисије распоређују у партнерским земљама које пружају помоћ у управљању границама, спречавању конфликта, борби против организованог криминала и кријумчарења, реформирању националних безбедносних сектора и надгледању судског система и владавине права.

¹⁵ Урош Живковић, *op. cit.*, стр. 46

Мисија ЕУ за владавину права (EULEX) Косово

Мисија ЕУ за владавину права на Косову (*EULEX*), покренута 2008. године, представља највећу цивилну мисију у оквиру ЗСБП ЕУ.¹⁶ Мисија ради у оквиру Резолуције 1244 Савета безбедности УН с циљем да подржи већу ефикасност, одрживост, мултиетничност и одговорност институција владавине права на Косову, без политичког утицаја и у потпуном складу са међународним стандардима људских права и најбољом европском праксом кроз активности надзора, менторства и саветовања, уз ограничене извршне функције. Шеф Привремене управне мисије Уједињених нација на Косову (*UNMIK*) 21. јуна 2006. године проширио је примену Уредбе *UNMIK* 2000/47 која дефинише статус, привилегије и имунитете НАТО снага на Косову (КФОР) и *UNMIK* на Косову, на чланове мисије ЕУ на Косову путем извршне одлуке, након захтева Високог представника за ЗСБП, по којој иако је мисија цивилна особље ужива имунитет у складу са Бечком конвенцијом. Постоји могућност укидања имунитета у случају кршења закона, а дисциплински поступци су поверљиви и спроводе се у сарадњи са државама које су послале особље.

Саветодавна мисија ЕУ (EUAM) Украјина

Након низа насилних сукоба у Кијеву, у периоду 2013–2014. године, украјинска влада обратила се ЕУ за помоћ у реформисању органа за спровођење закона и институција владавине права, с циљем поновног стицања поверења грађана. ЕУ је 2014. године, установила Саветодавну мисију за реформу цивилног сектора безбедности у Украјини (*EUAM Ukraine*), која пружа стратешке савете и практичну подршку за конкретне мере реформе у складу са стандардима ЕУ и међународним принципима доброг управљања и људских права.¹⁷ *EUAM* Украјина има канцеларије у

¹⁶ Тренутни мандат мисије траје до 14. јуна 2027. године на основу Одлуке Савета (CFSP) 2025/1161 Правни оквир: Заједничка акција ЕУ из фебруара 2008. и наредне одлуке Савета из јуна 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2021, 2023, 2025. Рад Мисије од 396 чланова подржавају све чланице ЕУ и пет држава ван ЕУ (Канада, Норвешка, Швајцарска, Турска и Сједињене Америчке Државе).

¹⁷ Сектор цивилне безбедности обухвата институције одговорне за спровођење закона и владавину права, укључујући Министарство унутрашњих послова и његове агенције (Национална полиција Украјине, Национална гарда Украјине, Државна погранична служба Украјине, Државна служба за миграцију Украјине и друге), Министарство правде, Канцеларију Генералног тужиоца заједно са

Кијеву, Лавову и Одеси, а поседује Мобилну јединицу. Због оружаног сукоба са Русијом, теренске канцеларије Мисије у Харкову и Маријуполу привремено не раде.¹⁸ Мисија има четири приоритета кроз које подржава реформу цивилног сектора безбедности у Украјини и гради капацитете за одговор на изазове у ратном периоду и потребе након рата: цивилна реформа сектора безбедности (ЦРСБ), интегрисано управљање границама (ИУГ), подржава стабилизацију и реинтеграцију ослобођених и суседних територија (ОСТ) и јача капацитете украјинских агенција и институција за истрагу и гоњење међународних злочина (МЗ), укључујући ратне злочине. Како *EUAM* има саветодавни карактер, особље има имунитет од кривичне јурисдикције Украјине под свим околностима, док им је дат функционални имунитет од грађанске јурисдикције.

Мисија ЕУ за праћење (EUMM) Грузија

Невојна цивилна мисија за надгледање ЕУ распоређена је у септембру 2008. године на основу Уговора ЕУ и Заједничке акције Савета 2008/736/SPZP од 15. септембра 2008. године о Мисији ЕУ за праћење у Грузији.¹⁹ Усвајање

регионалним тужилаштвима, Службу безбедности Украјине, Државни биро за истраге, Биро за економску безбедност Украјине, судове и антикорупциона тела. Штавише, цивилно друштво и парламент (Врховна Рада Украјине) играју важну улогу у обезбеђивању процеса реформе овог сектора.

¹⁸ Мандат *EUAM* Украјина се реализује кроз: стратешке савете о реформама цивилног сектора безбедности, посебно у циљу развоја стратешких докумената и законодавства; оперативну подршку спровођењу реформи кроз јачање капацитета, обуке и практичну подршку цивилном сектору безбедности; и, сарадњу и координацију усмерену на подршку украјинским партнерима у развоју кохезивних и ефикасних механизма координације на националном и на међународном нивоу. Од 14. маја 2024. године државе чланице ЕУ, кроз одлуку Савета министара ЕУ, ојачале су Мисију и интензивирале њене напоре у Украјини, продужавајући мандат од 1. јуна 2024. до 31. маја 2027. године.

¹⁹ "Council Joint Action 2008/736/CFSP of 15 September 2008 on the European Union Monitoring Mission in Georgia, EUMM Georgia", *OJ L* 248, 17. 9. 2008, pp. 26–31. На основу предлога Високог представника Уније за спољне послове и безбедносну политику и Уговора о Европској унији, а посебно члану 42. став 4. и 43. став 2. Савет ЕУ усвојио је Одлуку 2010/452/CFSP 12. августа 2010. године којом је продужена Мисија ЕУ за праћење у Грузији (*EUMM* Грузија), Одлуку *CFSP*/2018/1884 од 3. децембра 2018. године, и Одлуку Савета *CFSP*/2020/1990 од 3. децембра 2020. године којом је мандат *EUMM* Грузија продужен до 14. децембра 2022. године.

овог документа уследило је након потписивања споразума у шест тачака, који је окончао августовски рат у чијем потписивању је посредовала Унија. Приоритети посматрачке мисије су да: осигура да не дође до повратка на непријатељства; олакша наставак безбедног и нормалног живота за локалне заједнице које живе са обе стране административних линија (АЛЛ) са Абхазијом и Јужном Осетијом; изгради поверење међу странама у конфликту; и информисе о политици Уније у Грузији и ширем региону. Седиште мисије је у Тбилисију, теренске канцеларије у Горију, Мцкети и Зугдидију са око 200 посматрача. Иако мандат Мисије важи за целу Грузију, власти Абхазије и Јужне Осетије до сада су одбијале приступ територијама под својом контролом. Имају посебне Меморандуме о разумевању са грузијским министарствима одбране и унутрашњих послова ради веће транспарентности кретања снага.

Саветодавна мисија ЕУ (EUMA) у Јерменији

Мисија Уније у Јерменији (*EUMA*) покренута је одлуком Савета ЕУ за спољне послове 20. фебруара 2023. године, када је такође започела и своје оперативне активности као одговор на званичан захтев јерменских власти за распоређивање потпуне цивилне мисије ЕУ на терену, наслеђујући ЕУ Мисију за мониторинг (*EUMCAP*), која је раније била распоређена на јерменијској страни границе Јерменија–Азербејџан.²⁰ Искључиво цивилна и ненаоружана мисија која прати ситуацију на граници са Азербејџаном, *EUMA* има задатак да извештава о ситуацији на терену, доприноси безбедности људи у областима погођеним конфликтом и подржава изградњу поверења између Јерменије и Азербејџана, где је то могуће, као компонента напора ЕУ у подршци миру и стабилности у региону. Седиште мисије је у Јегегнадзору и канцеларију за везу у Јеревану. *EUMA* је искључиво распоређена и делује унутар међународно признате територије Јерменије координишући све своје активности са јерменским властима. Такође, обавештава азербејџанску страну о релевантним дешавањима када је то прикладно. Јерменија је 2024. године, званично ратификовала споразум којим се посматрачима ЕУ даје потпуни дипломатски имунитет,

²⁰ Прва мисија имала је двомесечни мандат крајем 2022. године. Након тога уследио је први двогодишњи мандат Мисије, који је Савет ЕУ продужио за још две године до 19. фебруара 2027. У другом мандату *EUMA* има 166 међународних стручњака из 25 држава чланица и Канаде, те 59 локалних запослених распоређених на јерменској страни међународне границе са Азербејџаном.

а члановима мисије гарантована је потпуна слобода кретања унутар земље. Опрема и возила су изузети од свих царинских и полицијских провера.

Партнерска мисија ЕУ (EUPM) у Молдавији

Циљ мисије, формално успостављене 24. априла 2023. године на захтев власти Молдавије, јесте допринос јачању структура за управљање кризама у Молдавији и повећање њене отпорности на хибридне претње, укључујући сајбер безбедност, као и сузбијање страних информационих манипулација и мешања (*FIMI*). У ту сврху, мисија пружа савете на стратешком нивоу и активно идентификује потребе за развојем капацитета.²¹ Мисију чини до 72 стално запослена лица, укључујући међународно и локално особље распоређено у седишту мисије у Кишиневу. Мисија у Молдавији: (а) доприноси јачању молдавских структура за управљање кризама фокусираних на сектор безбедности кроз: пружање стратешких савета молдавским властима; идентификацију потреба за организацијом, обуком и опремом, и постепену имплементацију предложених акција и идентификованих решења објављених у Службеном листу ЕУ 25. 4. 2023. године број Л 110/30; (б) помаже у јачању отпорности на хибридне претње кроз: пружање савета на стратешком нивоу о развоју стратегија и политика за сузбијање хибридних претњи и *FIMI*, укључујући дезинформације, ради побољшања сајбер безбедности и заштите поверљивих информација; идентификовање потреба за јачањем капацитета у сектору безбедности за рано упозоравање, детекцију, идентификацију, утврђивање извора претњи и одговор на те претње, и допринос спровођењу предложених мера и идентификованих решења; (ц) подржава спровођење наведених задатака кроз пројектну ћелију која пружа циљану оперативну подршку по потреби, у складу са интегрисаним приступом и, у највећој могућој мери, у тесној сарадњи са другим актерима. Статус се дефинише SOMA споразумом који обезбеђује неповредивост архива и службених докумената, слично дипломатским мисијама.

²¹ Почетни мандат од две године даље је продужен 20. маја 2025. године, одлуком Савета ЕУ, до 31. маја 2027. Укупан процењени буџет за *EUPM* за мандат 2025–2027. износи 19,8 милиона евра.

Мисија ЕУ за помоћ на граници на прелазу Рафа (EUBAM Rafah)

Основана 2005. године у оквиру ЗБОП-а ЕУ, мисија у Рафи је невојна мисија која обезбеђује неутрално присуство треће стране на прелазу Рафа између Палестине и Египта. Рад мисије је у неколико наврата био суспендован јер се члановима мисије није могла гарантовати безбедност.²² Од 2014. године спроводи дугорочни пројекат изградње капацитета са палестинским граничним властима, нудећи обуку и стратешке савете за подршку припремама за будући повратак на прелаз и промоцију одрживог управљања границом под вођством Палестинаца. У јануару 2025. године EUBAM Рафа је поново распоредила чланове мисије заједно са Палестинском управом, након примирја између Израела и Хамаса које је омогућило ограничено поновно отварање прелаза. Операцију су појачала два специјализована тима стручњака за безбедност и границе из Националне жандармерије, Карабињерске армије и Цивилне гарде распоређених преко Европских жандармеријских снага (EUROGENDFOR). Државе чланице Уније су 26. јуна 2025. године обновили мандат EUBAM Рафа за још једну годину и одобриле флексибилнији приступ који замењује претходни статус приправности Мисије, омогућавајући јој да брзо прилагоди своје присуство и активности дешавањима на терену. Мисија прати граничне операције, подржава координацију међу свим странама и помаже Палестинској управи у ефикасном управљању прелазом. Прераспоређивање цивилне мисије ЕУ у Рафи 2. фебруара 2026. године омогућило је отварање прелаза Рафа за контролисани број путника, што је важан корак у оквиру мировног плана за Газу, јер је прелаз витална хуманитарна линија који је подржала Резолуција Савета безбедности УН 2803 (2025). Међународноправни положај обе мисије у Палестини, наиме операције EUCOPPS и EUBAM Rafah, дефинисан је неформалним аранжманима у облику размене писама између високог представника за ЗСБП и надлежних органа трећих страна, а не путем међународних споразума заснованих на члану 24. ТЕУ.

Полицијска мисија ЕУ за палестинске територије (EUPOL COPPS)

EUPOL COPPS основан је 1. јануара 2006. године. Ова мисија ЕУ за подршку палестинској полицији и владавини права првобитно је основана

²² Ово се односи на период 2007–2014. године, након што је Хамас преузео управу над Газом и током последњег сукоба између Израела и Палестинске територије.

као Полицијска мисија која се састоји од Одељења за саветодавну полицију. Током 2008. године додато јој је Одељење за владавину права. Да би се одразио мандат *EUPOL COPPS*, оперативна одељења Мисије реорганизована су у Одељење за реформу сектора безбедности и Одељење за правосуђе, с циљем пружања помоћи Палестинској управи у изградњи институција будуће палестинске државе, кроз спровођење реформи у секторима безбедности и правосуђа. Ово се спроводи у складу са најбољим европским и међународним стандардима. Коначни циљ Мисије јесте побољшање безбедности палестинског народа, као део ширих напора ЕУ да подржи изградњу палестинске државе, у контексту рада на свеобухватном миру, заснованом на решењу о две државе. *EUPOL COPPS* је у потпуности посвећен интегрисању људских права, као и родне перспективе и стандарда родне равноправности, у све своје активности, како у оквиру саме Мисије, тако и током рада са нашим палестинским колегама.

Саветодавна мисија ЕУ у Ираку (EUAM Ирак)

Саветодавна мисија ЕУ у Ираку покренута је у октобру 2017. године, као одговор на захтев ирачке владе за савет о томе како спровести реформу цивилног сектора безбедности.²³ Седиште Мисије налази се у Багдаду, а њен главни задатак је пружање подршке кохерентној имплементацији цивилних аспеката Ирачке националне безбедносне стратегије и реформе сектора безбедности. У том циљу, Мисија пружа стратешке савете и стручну помоћ званичницима Националног безбедносног саветодавног тела и Министарства унутрашњих послова Републике Ирак, како би се идентификовали и дефинисали приоритети и захтеви за ефикасно спровођење цивилних аспеката националне безбедносне стратегије и повезаних планова у оквиру реформе сектора безбедности. Процес укључује подршку институционалним реформама и напорима за борбу против тероризма (укључујући борбу против насилног екстремизма) и организованог криминала, са посебним освртом на управљање границама, финансијски криминал, а посебно корупцију, прање новца и трговину добрима културне баштине подржава неколико међународних партнера. Мисија такође редовно

²³ Мисија је имала почетни мандат од годину дана, који је на основу процене ирачких потреба и постигнутог напретка продужен до априла 2020. године. Дана 7. априла 2020. године, Савет ЕУ је продужио мандат Мисије до 30. априла 2026. године након процене ирачких потреба.

обавља посете на регионалном и покрајинском нивоу у знак подршке ирачким напорима да се ојача координација широм земље у вези са реформом цивилног сектора безбедности.

Мисија ЕУ за помоћ на граници (EUBAM), Либија

Мисија је основана 2013. године, на основу позива Либије да Унија подржи либијске власти у развоју капацитета за јачање безбедности копнених, морских и ваздушних граница као део подршке транзицији ка демократској, стабилној и просперитетној Либији.²⁴ Мисија доприноси јачању капацитета релевантних либијских власти и агенција за управљање либијским границама, борбу против прекограничног криминала, укључујући трговину људима и кријумчарење миграната, као и сузбијање тероризма пружајући техничке савете, активности изградње капацитета на оперативном и техничком нивоу и спроводи пројекте, допуњене по потреби и од случаја до случаја специјализованом обуком и радионицама, те подршком реновирању објеката за обуку.

Саветодавна мисија ЕУ у Централноафричкој Републици (EUAM RCA)

Савет ЕУ основао је у децембру 2019. године *EUAM RCA*, на позив председника Централноафричке Републике. Мисија је распоређена у Банги у јулу 2020. године, са задатком пружања стратешких савета Министарству унутрашњих послова и снагама унутрашње безбедности о структурним реформама и изградњи функционалних капацитета. Промовише интероперабилност између безбедносних актера како би се олакшало њихово постепено распоређивање, а све на основу најбољих међународних пракси прилагођених локалном контексту.²⁵ Мисија доприноси националном развоју, јавној безбедности и одрживом миру, кроз подршку реформи сектора унутрашње безбедности.

²⁴ Савет ЕУ 26. јуна 2025. године усвојио је одлуку о продужењу мандата ЕУБАМ Либија за још две године – до 30. јуна 2027. године. Мисији је додељен буџет од приближно 52 милиона евра за овај период.

²⁵ Савет је продужио мандат Мисије у јулу 2022. до 9. августа 2024. године, а затим поново 21. октобра 2024. за још две године – до 7. августа 2026. године (Одлуке Савета CFSP 2022/1333 и 2024/2723).

Мисија ЕУ за обуку у Централноафричкој Републици (EUTM RCA)

Мисија ЕУ за обуку у Централноафричкој Републици (*EUTM RCA*) покренута је као саставни део интегрисаног приступа ЕУ који обухвата политичке, безбедносне, хуманитарне и развојне акције, а настала је из достигнућа *EUFOR RCA* и *EUMAM RCA*.²⁶

Мисија доприноси реформи одбрамбеног сектора у оквиру шире реформе сектора безбедности (ССР), у тесној координацији са другим мисијама ЕУ и међународним мисијама подршке, посебно Делегацијом ЕУ, Вишедимензионалном интегрисаном стабилизационом мисијом Уједињених нација у Централноафричкој Републици (*MINUSCA*) и Саветодавном мисијом ЕУ (*EYAM*). Мисија подржава власти Централне Африке. Мисија нема извршни мандат и није ангажована у борбеним операцијама.

Мисија ЕУ за изградњу капацитета у Сомалији (EUCAP Сомалија)

Ово је цивилна мисија Заједничке безбедносне и одбрамбене политике која помаже Сомалији од 2016. године. Мисија подржава развој сомалијског сектора поморске безбедности и полиције, као и промоцију владавине права, пружајући савете на стратешком нивоу, менторише и обучава сомалијске агенције за спровођење закона, како би ојачале своје капацитете у функцијама обалске страже, полицијском раду и изради закона. У духу интегрисаног приступа ЕУ сарађује са специјалним представником ЕУ за Рог Африке, Делегацијом ЕУ у Сомалији, војном мисијом ЕУ за обуку у Сомалији и операцијом Европских поморских снага Атланта.

Мисија ЕУ за обуку у Сомалији (EUTM Сомалија)

Мисија спроводи свој мандат користећи тростубни приступ који се фокусира на обуку, менторство и пружање стратешких савета Сомалијским националним оружаним снагама у Центру за обуку Генерала Дагабадана у близини Могадиша. Током година, мисија ЕУ за обуку преусмерила је своје активности ка интерном развоју специјализованих функција као што су

²⁶ Покренута је 16. јула 2016. године на захтев Владе Централне Африке. Мисија је сада у свом 6. мандату.

вођство, командовање и контрола, сузбијање импровизованих експлозивних направа, медицинска нега и логистика. У тесној сарадњи са Европским мировним фондом, ЕУТМ Сомалија пружа савете о потребама Сомалијских националних оружаних снага и курсеве обуке за нову опрему.

Мисија ЕУ за изградњу капацитета (EUCAP Сахел Мали)

EUCAP Сахел Мали је цивилна мисија ЕУ посвећена изградњи капацитета Малијских снага унутрашње безбедности (ИСФ) и њиховим ресорним министарствима, кроз активности обуке и саветовања и кроз спровођење пројеката, укључујући инфраструктурне пројекте. Мисија је посвећена промоцији владавине права, уз пуно поштовање људских права и родне равноправности. Мисија је покренута 2015. године, као одговор на званични позив малијске владе. Обука и савети о цивилном управљању кризама, интегрисаном управљању границама, борби против организованог криминала, односима између оружаних снага и цивилног становништва, приступу правди и борби против некажњивости, као и спровођење инфраструктурних пројеката у партнерству са локалним властима и организацијама цивилног друштва. Седиште мисије налази се у Бамаку.

Мисија ЕУ за војну помоћ у Мозамбику (EUMAM Мозамбик)

Мисија је покренута 1. септембра 2024. године. Иста пружа обуку и подршку оружаним снагама Мозамбика ради заштите цивилног становништва и обнављања безбедности у провинцији Кабо Делгадо. ЕУ и Мозамбик имају дугогодишње партнерство које обухвата широк спектар области, укључујући сектор безбедности и одбране.

2) МЕРЕ ЕУ

“European Parliament resolution of 18 April 2023 on the implementation of civilian CSDP and other EU civilian security assistance (2022/2196(INI))” [Резолуција Европског парламента од 18. априла 2023. о спровођењу цивилне ЗБОП и друге цивилне безбедносне помоћи ЕУ (2022/2196(INI))].

3) СВРХА

Резолуција Европског парламента од 18. априла 2023. о спровођењу цивилне ЗБОП и друге цивилне безбедносне помоћи ЕУ (2022/2196(INI)) има више сврха, између осталих и:

Давање подршке иницијативама усмереним на развој инструмента за обуку и опремање цивилних мисија, како би се побољшао капацитет Уније да подржи треће земље и да одговори на њихова конкретна очекивања и потребе утврђивањем временских рокова за све акције, укључујући идентификацију одговорних субјеката. Међу изазове са којима се суочавају цивилне мисије ЗБОП-а сврставају се и доступност капацитета и ресурса, брзина реаговања, недостатак кључних индикатора учинка, брже доношење одлука и скалабилније, прилагодљивије, модуларније мисије и јаснији мандати.

Због великог броја дуготрајних цивилних мисија, сматра се да би било потребно добро дефинисати политичке и оперативне циљеве, стратегије изласка и евалуацију мисија. Пре отпочињања цивилних мисија потребно је увођење стратегија изласка са метрикама за мерење њиховог успеха, што би омогућило брже затварање мисија када су оперативни и политички циљеви испуњени, а такође и када нису испуњени или када више није могуће испунити релевантне безбедносне, политичке или стратешке услове у земљи оснивања.

Једна од сврха доношења Резолуције јесте и развој и успостављање система и методологије за процену учинка мисија, њихове ефикасности и њиховог финансијског управљања. Непристрасан и независан механизам за процену утицаја мисија допринеће избегавању политичких злоупотреба успеха мисија, али и објективној процени ангажовања будућих мисија. Један такав документ о опцијама за евалуацију представила је *EEAS*. Резолуција подржава оперативне смернице *EEAS-CPCC* којим се обезбеђују инструменти за активније укључивање актера цивилног друштва као кључних партнера на свим нивоима и у свим фазама процеса. Оперативне смернице о интеграцији људских права и дужној пажњи у остваривању људских права које је израдила *EEAS* треба ефикасно примењивати и успоставити јасне интерне процедуре за управљање ризицима везаним за људска права у вези са подршком сектору безбедности.

EEAS би заједно са релевантним службама Комисије и државама чланицама требало да развије структурирани и редован процес развоја цивилних капацитета за учешће у мисијама. Један од задатака потпредседнице Комисије/високе представнице Уније за спољне послове и безбедносну политику је да истражи могућност пружања финансијских подстицаја за подршку државама чланицама у њиховим напорима за развој капацитета, подсећајући државе чланице на обавезу да развију пун спектар

капацитета потребних за предузимање и одржавање цивилних мисија управљања кризама.²⁷

Цивилне мисије ЗБОП-а су угрожене, јер државе чланице не испуњавају у довољној мери своју обавезу обезбеђивања потребног особља. Отуд, реформа политике и система управљања људским ресурсима *EEAS* треба да осигура адекватне услове рада у цивилним мисијама доприносећи безбеднијем и инклузивнијем окружењу, посебно за жене. *EEAS* предузима напоре да отклони слабости у подршци која се пружа особљу у мисијама, укључујући ревизију Кодекса понашања, са посебним фокусом на принципе људских права, као и да се развије модел за генерисање и размену најбољих пракси у кампањама и/или концептима планирања мисија. Наглашава се потреба за успостављањем мреже поверљивих саветника. У том смислу, потребно је формализовати систематски процес консултација са представницима особља које служи у цивилним мисијама Уније. Задатак *EEAS*-а јесте да нађе начине за смањење флукуације запослених и стопе упражњених радних места у мисијама, уз истовремено одвајање цивилног и војног ланца командовања.²⁸

4) САДРЖАЈ

Европски парламент подржава опредељење Европске уније да постане одлучнији цивилни актер у области безбедности, способан да се, у сарадњи са партнерима, ефикасно суочи са постојећим и будућим претњама и изазовима ради заштите европске и глобалне безбедности. У том циљу, подржава јачање јединственог инструмента за цивилно управљање кризама, који омогућава брз и координисан одговор на најхитније кризне ситуације применом цивилних средстава.²⁹ Потенцијал цивилног аспекта

²⁷ Тренутно 10 држава чланица обезбеђује 78% распоређеног особља, а 17 држава чланица само 22%. Државе чланице треба да повећају број и удео распоређеног особља за попуну 100% свих оперативних позиција и бар 60% распоређеног особља за неоперативне позиције.

²⁸ *CPCC* броји 110 људи и тренутно подржава 2.200 запослених у 12 мисија. Потребно је да државе чланице омогуће развој *CPCC*-а у функционалан оперативни штаб, осигуравајући неопходна средства и стручно особље.

²⁹ Основ за ово налази се у Уговору о функционисању ЕУ и Делу V Уговора о Европској унији (ТЕУ), посебно Поглавље два, Одељак два о одредбама о заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици, као и закључцима председништва са самита Европског савета у Санта Марији да Феири 19. и 20. јуна 2000. године.

ЗБОП-а омогућава му да постане главни цивилни механизам управљања кризама током ванредних ситуација у суочавању са катастрофама изазваним људским деловањем и природним катастрофама. Нови споразум који омогућава брже распоређивање и начин функционисања требало би да омогући цивилним мисијама да се брзо прилагоде новим претњама и изазовима и повећају своју ефикасност у сложеним окружењима. Потребан је виши ниво политичке и техничке посвећености, као и људских и економских ресурса држава чланица, како би се остварили договорени циљеви који тек треба да се испуне и како би се повећао легитимитет ових мисија. Цивилни задаци током година проширени су и обухватају, између осталог, транзициону правду, медијацију, дијалог и анализу сукоба, подржавајући спровођење реформи практичним саветима, обуком и опремом, и будући да се морају без одлагања прилагодити новим изазовима као што су хибридне претње, укључујући сајбер нападе, инструментализацију миграција, страно мешање, утицај и манипулација информацијама, тероризам и радикализација, поморска безбедност, организовани криминал и заштита културног наслеђа. Обавеза је држава чланица да повећају национални допринос цивилним мисијама ЗБОП-а, а Европске службе за спољне послове (EEAS) да спроводе пажљиву политику људских ресурса. Традиционални цивилни задаци (полицијски рад, владавина права, цивилна управа, праћење, разоружање и демобилизација) остају основни инструменти за стабилизацију и модернизацију сектора безбедности и правосуђа, али се задаци проширују у оквиру интегрисаног приступа и у светлу нових ризика и претњи које су се појавиле и довеле до новог безбедносног окружења. Како успех цивилних мисија у великој мери зависи од перспектива и одговорности земље домаћина, подстиче се коришћење прилагођених приступа, активно учешће и сарадњу са владом домаћина, цивилним друштвом и локалним становништвом од стране особља цивилних мисија. Оперативне смернице Европске службе за спољне послове (EEAS) за проактивно ангажовање цивилног друштва у мисијама чиме се боље разумеју локална култура и традиција и односи у држави домаћину. Током мисија неопходно је коришћење механизма за консултације и повратне информације, због чега препоручује да се успоставе безбедни и сигурни формални, неформални и анонимни канали за повратне информације и жалбе цивилног друштва о мисији, како би се помогло ЕУ да боље разуме ефикасност својих операција. Посебан значај придаје се координацији цивилних мисија са другим међународним актерима који спроводе сродне активности у земљи домаћину, како би се избегло дуплирање напора и

обезбедила већа ефикасност деловања. Истовремено, успешност мисије у великој мери зависи од квалитетне сарадње са властима земље домаћина, као и од ефикасне комуникације између особља мисије, националних институција и локалног становништва. Цивилна мисија треба да буде део шире политичке стратегије која се бави узроцима сукоба и предвиђањем будућих промена у безбедносном окружењу, што је кључно за осигуравање да ће цивилно управљање кризама постићи своје стратешке циљеве. Нови Цивилни споразум о мисијама треба да имплементира више планирања заснованог на сценаријима, стратешком предвиђању и анализи сукоба, као и раног упозоравања приликом доношења одлука о мисијама и мандатима. Посебну вредност партнерства са трећим земљама могу донети значајни ресурси – политички и финансијски намењени цивилним мисијама, због чега се позива Комисија да поново размотри свој оквир за споразуме о учешћу са партнерима из трећих земаља, јер се број стручњака из трећих земаља смањило са 200 на 10 од 2010. године. Коришћење модуларних и скалабилних мандата, како је промовисано у Стратешком компасу, који би се могли додатно побољшати коришћењем алата за брзо реаговање, као што су специјализовани тимови и гостујући стручњаци, наглашава да све такве иновације и побољшана флексибилност морају бити засноване на потпуно интегрисаном приступу у акцијама реаговања на кризе, како би се максимизирао утицај на терену и осигурало ефикасно коришћење буџета као у случају распоређивања посматрача Мисије ЕУ за посматрање (EUMM) Грузија на јерменско-азербејџанској граници. Буџет за цивилне мисије само је незнатно увећан од вишегодишњег финансијског оквира (ВФО) 2014–2020 до ВФО-а 2021–2027 (са почетне тачке од приближно 350 милиона евра годишње), док су се истовремено повећали број и задаци мисија, трошкови операција, инфлација и број уговорног особља, а безбедносно окружење постало је изазовније, што ограничава потенцијал за проширење мандата тренутних мисија или евентуално успостављање нових као одговора на хитне безбедносне потребе. Зато је потребна промена структуре буџета и генерисање једне буџетске линије по цивилној мисији, како би се омогућио бољи надзор и повећала транспарентност. Постоји потреба за успостављањем чврсте политике о опреми и услугама кроз посебне буџетске линије у оквиру укупног буџета, или „цивилног фонда за подршку“, а да би се партнерским земљама обезбедила опрема и услуге за побољшање њихових цивилних капацитета. EEAS и службе Комисије требало би да представе вишегодишње буџетске прогнозе, процену текућих активности и јасне процене стопа апсорпције мисија како би се помогло у припреми одлука о смањењу неефикасних активности,

побољшању ефикасности и флексибилности кроз јасне мандате и обезбеђивање јасно дефинисаних стратегија транзиције и изласка. Оперативно и финансијско планирање мисија требало би да се ради истовремено, а да државе чланице учествују са подацима о доприносу особља у почетним фазама одобравања мисије.

4) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Резолуција је ступила на снагу даном усвајања – 18. априла 2023. године.

5) ИЗВОРИ

- Бјелица Влајић, Ирис, „Улога стратегијског предвиђања у заједничкој безбедности и одбрани ЕУ“, *Европско законодавство* бр. 83/23, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2023, стр. 163–176.
- Цветковић, Ненад, Ковач, Митар, „Цивилне мисије ЕУ – случај мисије EULEX Косово“, *Политичка ревија* 2/2023, Vol. 76, стр. 11–31.
- “European Parliament resolution of 18 April 2023 on the implementation of civilian CSDP and other EU civilian security assistance (2022/2196(INI))”, *Official Journal*, C, 1. 12. 2023, pp. 1–11.
- Gill, Terry D., Fleck, Dieter, Boothby, William H., Vanheusden, Alfons, “Status of Forces and Status of Mission”. In: *Leuven Manual on the International Law Applicable to Peace Operations: Prepared by an International Group of Experts at the Invitation of the International Society for Military Law and the Law of War*, Cambridge University Press; 2017, pp. 120–129.
- Meyer, Christopher O., “CSDP Missions and Operations In – Depth Analysis”, Policy Department for External Relations, Directorate General for External Policies of the Union, European Parliament, 2020.
- Nowak, Agnieszka (ed.), “Civilian crisis management: the EU way”, Chaillot Paper No. 90, European Union Institute for Security Studies, Paris, 2006.
- Pirozzi, Nicoletta, “The European Union and Civilian Crisis Management after Lisbon”, *European Foreign Affairs Review* 20(2) 2015:287-306.
- Rabohchiyska, Marieta, “European Union missions in the Eastern Partnership region”, *Papers from the International Scientific Conference of the European Studies Department Jean Monnet Centre of Excellence Faculty of Philosophy at Sofia University “St Kliment Ohridski”*, 2025, 10:246-255.

- Sari, Aurel, "Status of Forces and Status of Mission Agreements under the ESDP: The EU's Evolving Practice Free", *European Journal of International Law*, Volume 19, Issue 1, February 2008, Pages 67–100.
- Smit, Timo, "Increasing Member State Contributions to EU Civilian CSDP Missions", SIPRI Policy Brief, SIPRI, Stockholm, 2020.
- Smit, Timo, "Towards a More Capable European Union Civilian CSDP", SIPRI Policy Brief, SIPRI, Stockholm, 2019.
- Tardy, Thierry (ed.), "Recasting EU Civilian Crisis Management", Report No. 31, European Union Institute for Security Studies, Paris, 2017.
- Wojnicz, Luiza, "Definition and Typology of European Union Missions", *Reality of Politics* 10(1) 2019:161-176.
- Zajãczkowski, Kamil, "CSDP Missions and Operations as Instruments of EU Crisis Management – Their Essence", *Role and Determinants – Online Journal Modelling the New Europe*, No. 34, 2020, pp. 4–37.
- Живковић, Урош, „Водич кроз цивилне мисије”, ISAC Fond, Београд, 2017.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Резолуције Европског парламента представљају званичне ставове овог тела о политичким, правним или економским питањима, којима се често позивају државе чланице, институције ЕУ или треће земље на акцију. Према правној природи су необавезујући документи, те иако не могу присилити државу на акцију ове резолуције имају велику политичку тежину, јер утичу на извештаје Европске комисије и могу водити до обуставе или одобравања финансијских средстава. У том смислу и припрема резолуције која се бави цивилним мисијама ЕУ указује на значај овог инструмента спољне политике Уније. ЕУ даје важност цивилином управљању кризама будући да оне доприносе међународном миру и безбедности и играју кључну улогу у спровођењу интегрисаног приступа ЕУ у овој материји. За Републику Србију постојање наведеног инструмента има двоструки значај. Пре свега, цивилна мисија Уније успостављена на Косову и Метохији јесте мисија најдужег трајања и најобимнија по броју ангажованог особља.³⁰ Мисија је формирана у складу са Резолуцијом Савета безбедности 1244, што омогућава сарадњу државних органа Србије са ЕУ у циљу заштите права Срба који су остали у јужној покрајини и културно-историјских споменика који се на том подручју налазе.

³⁰ Ненад Цветковић, Митар Ковач, „Цивилне мисије ЕУ – случај мисије EULEX Косово“, *Политичка ревија* 2/2023, Vol. 76, стр. 12.

С друге стране, Поглавље 31. бави се усаглашавањем обавеза Републике Србије у области одбране, безбедности и спољне политике са политиком ЕУ. Представници војних и полицијских снага Републике Србије учествују у мисијама и операцијама које шаље Унија, а значајније учешће цивилних стручних лица могло би продубити ову сарадњу након што је на снагу ступио Закон о учешћу цивила у мировним мисијама. Слање цивилних представника у мисије је од интереса за обе стране. ЕУ тако добија додатну подршку за попуну својих мировних капацитета, а Србија поред испуњавања претприступних обавеза добија прилику да њени држављани узму учешће у мировним мисијама које су од ширег значаја за очување мира и безбедности у свету. Уз то, њихови учесници добијају прилику за додатно усавршавање.

POSITION AND SIGNIFICANCE OF EUROPEAN UNION CIVILIAN MISSIONS

Iris BJELICA VLAJIĆ*

Abstract: Since its establishment, the European Union (EU) has gone through several stages of development. Significantly, this international organisation has grown into a supranational community of states that share similar views on international politics and security. The process of creating the EU Common Foreign and Security Policy (CFSP) and the Common Security and Defence Policy (CSDP) within it began with the Maastricht Treaty. It continues through the treaties on the functioning of the EU. Finally, the process was completed with the adoption of the Global Strategy for Foreign and Security Policy in 2016. The EU's Common Security and Defence Policy had military and civilian components. In 2003, the first EU civilian and military missions were sent to third countries. In addition, cooperation with third countries was carried out through their participation in civilian and military missions. Based on the Council conclusions of November 19, 2018, the strengthening of the civilian segment of the CSDP began. The paper analyses the legal position and significance of EU civilian missions. The analysis includes a study of the solutions adopted in primary and secondary legislation, as well as a discussion of existing EU missions. The conclusion is that civilian missions are a useful tool for cooperation between the EU and neighbouring countries as well as for strengthening the EU's presence

* Faculty of Business Studies and Law, University "Union Nikola Tesla", Belgrade. E-mail: iris.bjelica.vlajic@fbsp.edu.rs ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6999-876X>

in the international environment. Given that missions are established at the request of the host country, the status of personnel is regulated by the relevant agreements (SOMA). The inclusion of the Republic of Serbia's civilian representatives in EU missions would contribute not only to the fulfilment of its pre-accession obligations under Chapter 31 but also to the professionalisation of its staff. The paper uses historical and comparative methods, as well as the content analysis of legal acts.

Keywords: CFSP, civilian missions, EU, crisis.